

Direcció General de Política Lingüística

Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Barcelona 1999

Autors: Jordi Graells Costa
Mercè Romagosa Huguet
Francesc Vilaró Casalinas
Marta Xirinachs Codina

Document revisat i aprovat per la Comissió Assessora
de Llenguatge Administratiu

Col·lecció Criteris Lingüístics, 3

© Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura
Primera edició: abril 1999
Tiratge: 5.000 exemplars
Impressió:
Dipòsit legal:

Índex

Presentació	5
1. Introducció	7
2. Noms referits a éssers animats	9
2.1. Noms propis de persona	9
2.2. Personatges històrics, contemporanis i de ficció	10
2.3. Variants dels noms	11
2.4. Designacions de càrrecs	11
2.5. Formes de tractament	12
2.6. Noms propis d'animals	12
2.7. Noms de grups artístics	13
3. Noms referits a coses	14
3.1. Noms d'institucions, entitats, empreses i organismes	14
3.1.1. Institucions i entitats públiques i els seus òrgans de gestió	14
3.1.2. Entitats sense finalitat de lucre i institucions religioses	16
3.1.3. Empreses i els seus òrgans de gestió	16
3.1.4. Partits polítics i organitzacions sindicals	17
3.1.5. Sigles i acrònims	18
3.2. Esdeveniments històrics, culturals i festius	18
3.2.1. Festivitats cíviques, religioses i polítiques	19
3.2.2. Fets històrics singulars	19
3.2.3. Moviments artístics i culturals	19
3.2.4. Congressos, convencions, jornades i simposis	19
3.2.5. Premis i distincions	20
3.3. Documentació oficial i disposicions normatives	20
3.4. Obres d'art i publicacions	21
3.4.1. Obres científiques, tècniques, literàries, teatrals, cinematogràfiques i cançons	21
3.4.2. Obres musicals	21
3.4.3. Obres d'art	22
3.4.4. Publicacions periòdiques	23
3.5. Noms de productes	23
3.5.1. Denominacions d'origen	23
3.5.2. Marques registrades	24
3.6. Noms propis d'objectes singulars	24
4. Noms referits a llocs	25
4.1. Consideracions legals	25
4.2. Noms de poblacions	27
4.2.1. Documentació oficial	28
4.2.2. Senyalització viària	28
4.3. Divisions territorials i accidents geogràfics	28
4.3.1. Estats, nacions i regions	28
4.3.2. Comarques i petites regions naturals	29

4.3.3. <u>Accidents geogràfics</u>	29
4.3.4. <u>Cursos d'aigua de gènere femení</u>	30
4.4. <u>Toponímia urbana</u>	30
4.4.1. <u>Vies públiques i barris</u>	30
4.4.2. <u>Creació de toponímia urbana en català</u>	31
4.4.3. <u>Llocs característics i monuments</u>	31
4.5. <u>Topònims inclosos en noms d'entitats</u>	32
4.6. <u>L'article i els topònims</u>	32

Presentació

La diversitat de llengües existent a Europa és una de les riqueses essencials i més característiques de la seva cultura. La traducció de textos d'una llengua a una altra és i ha estat una forma de transmissió de la informació i de comunicació entre cultures. A més, ha permès sovint la recreació per inserir en cada àmbit cultural la tradició que prové d'un altre. La traducció d'obres d'una llengua a una altra ha estat sempre una mostra de vitalitat. Per això no és gens estrany que a Catalunya disposem de traduccions precoces d'obres escrites originàriament en altres llengües, des del *Decameró* i la *Divina Comèdia* fins al *Memorial del convent* o la *Història del setge de Lisboa*, sense oblidar els clàssics llatins i grecs.

D'altra banda, una cultura oberta, com és la catalana, rep informació de territoris propers o llunyans amb llengües que els són pròpies que també comporten, sovint, adaptacions. Des del nom dels estadants de l'Olimp fins als topònims americans, des dels personatges de les cançons de gesta francesa fins als protagonistes de les pel·lícules o dels còmics, des del títol de *Les noces de Fígaro* fins a la denominació d'*Els burgesos de Calais*, des dels Camps Elisis fins a la Casa Blanca, han passat per adaptacions que van més enllà de la traducció.

La situació de contacte permanent entre la llengua catalana, pròpia del país, i la castellana que es dona a Catalunya, i la relació cada dia més freqüent entre el català i la resta de llengües del seu entorn, especialment l'anglesa, generen la necessitat creixent de traducció immediata de textos i de documents de tota mena, especialment dels tècnics, científics o administratius. La freqüència i la universalitat dels contactes i la necessitat d'una traducció ràpida exigeixen cada dia més uns criteris uniformes per a aquestes categories de noms.

Una de les funcions de la Direcció General de Política Lingüística és la de vetllar per la qualitat del llenguatge emprat a l'Administració de la Generalitat i la de prestar-li l'assessorament lingüístic necessari, un assessorament que s'ofereix també als professionals de la llengua que, sovint, plantegen dubtes sobre qüestions lingüístiques poc resoltes, tant des de l'òptica lingüística com de l'extralingüística. Moltes d'aquestes consultes tenen a veure amb la traducció de noms, de denominacions i de topònims.

Atesa la importància de disposar d'unes orientacions uniformes per a la traducció entre el català i el castellà, la Direcció General de Política Lingüística amb l'assessorament de l'Institut d'Estudis Catalans ha elaborat els criteris que ara tinc el goig de presentar.

Aquests criteris de traducció són de necessària aplicació a la documentació de l'Administració de la Generalitat i de tots els organismes que en depenen, de la mateixa manera que ho són els de l'ús de *Majúscules i minúscules* i de les *Abreviacions* que els precedeixen. Cal esperar, a més, que contribueixin a donar resposta a les neces-

sitats reals dels usuaris i a perfeccionar la qualitat dels textos formals en la mesura que facin possible una solució homogènia per als dubtes que es plantegin en la traducció de textos, i que tinguin la bona acceptació social dels seus precedents.

Lluís Jou i Mirabent
Director general de Política Lingüística

1. Introducció

La traducció ocupa un lloc molt important en l'intercanvi d'informació. Moltes de les relacions culturals, polítiques i econòmiques necessiten la traducció com a mitjà per garantir la comunicació.

Inicialment, la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, adscrita a la Direcció General de Política Lingüística, es va plantejar d'elaborar una proposta de criteris de traducció de noms oficials que abastés diverses llengües, bàsicament les llengües més utilitzades a la Unió Europea. Com més s'anaven discutint els criteris proposats, més s'anava veient la dificultat d'aplicar els mateixos criteris en la traducció de les diferents llengües al català i viceversa. Aquestes dificultats responien tant a aspectes lingüístics (diferències sintàctiques, per exemple) com a aspectes extralingüístics (grau de relació entre comunitats lingüístiques diferents i grau de coneixement de la realitat política o social expressada pel nom, per exemple).

A la vista de les dificultats, es va decidir replantejar el treball sobre criteris de traducció i limitar-lo a la relació entre el català i el castellà. Les traduccions entre aquesta parella de llengües són també la font de la majoria de les qüestions que s'han anat plantejant a la Direcció General de Política Lingüística, per mitjà del servei d'atenció de consultes.

Si bé la proposta fa referència al català i al castellà, a l'hora d'adoptar un criteri s'ha tingut la voluntat que el caràcter de les normes sigui tan universal com sigui possible. És a dir, s'ha tingut en compte que la solució proposada pogués ser vàlida per a altres llengües. En algun cas, i de manera indirecta, el treball també fa referència a altres llengües, per mostrar el caràcter general d'una proposta concreta, o amb la intenció d'avisar que el castellà no ha d'actuar de llengua pont o intermediària entre el català i altres llengües (per exemple: *Pegaso* i *Pegàs* són les traduccions al castellà i al català respectivament del nom grec).

Pel que fa a l'abast del treball, els criteris de traducció que s'hi exposen fan referència a noms propis i a noms oficials, i per això s'ha seguit una classificació semblant a la classificació que presenta la publicació *Majúscules i minúscules*, primer número d'aquesta mateixa col·lecció. Així, la proposta se subdivideix en tres apartats: noms referits a éssers animats, noms referits a coses i noms referits a llocs.

L'apartat dedicat als noms de lloc, és a dir, a la toponímia, és diferent dels altres dos pel que fa a la presentació dels criteris. Aquest canvi és degut al pes que té el marc legal en aquest tipus de noms. Per aquest motiu, ens ha semblat oportú encapçalar l'apartat amb una introducció pròpia i incorporar, a tall de notes, les referències legals bàsiques que afecten la toponímia catalana.

A l'hora de fixar els criteris generals d'aquest treball, per indicar com s'ha d'actuar o com s'acostuma a actuar davant d'un tipus de nom, s'han tingut en compte, d'una banda, la categoria del nom —no rep el mateix tractament el nom d'un organisme públic que un topònim, per exemple— i, de l'altra, la tradició i el caràcter de reciprocitat de la solució proposada, perquè el tractament que rebin totes dues llengües sigui

igual. Així, els criteris estan redactats de manera que afecten tant el català com el castellà. De fet, es parla de llengua d'origen o de partida (llengua de la qual es tradueix) i de llengua d'arribada (llengua a la qual es tradueix). En la tria d'exemples també s'ha vetllat perquè en la columna referida al català hi hagi exemples de noms traduïts del castellà i en la columna dels exemples relatius a un text en castellà, es presentin noms originàriament catalans.

En definitiva, doncs, aquesta proposta té com a objectiu resoldre de manera homogènia els problemes de traducció, entre el català i el castellà, que presenten els noms propis i els noms oficials en els textos formals de l'Administració, tot i que també pot ser útil per als textos d'altres organismes.

2. Noms referits a éssers animats

2.1. Noms propis de persona

El nom propi, en general, serveix per distingir els diferents elements d'una mateixa classe, espècie o gènere. Així, els noms propis de persona permeten determinar el subjecte a què fan referència, ja que la seva única finalitat és diferenciar el referent (la persona) de la resta.

En aquest apartat, incloem dins el concepte de nom propi de persona, també anomenat antropònim, els noms de fonts o de pila, els cognoms i les diverses maneres d'expressar-los.

El nom propi de persona no es tradueix. Qui tradueix o redacta un text no ha de decidir si es tradueix o no el nom d'una persona; ha de ser ella mateixa qui ho decideixi i actuï d'acord amb el marc legal. A banda d'aquesta consideració de tipus legal, cal tenir en compte que hi ha persones que segons la llengua del text, català o castellà, usen el nom en una o altra llengua. En aquest cas, estem parlant d'un ús social del nom diferent del que és l'ús legal.

Des d'un punt de vista legal, només es considera la forma del nom propi que figura en el Registre Civil.¹

En català:

Pompeu Fabra
Federico García Lorca
Carme Serrallonga
Luis Ocaña
Jordi Pujol
Lluís Llach
Maria del Mar Bonet

En castellà:

Pompeu Fabra
Federico García Lorca
Carme Serrallonga
Luis Ocaña
Jordi Pujol
Lluís Llach
Maria del Mar Bonet

-
1. Pel que fa als noms de fonts i cognoms en català, cal fer esment a l'article 19 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, que disposa:
«1. Els ciutadans i ciutadanes de Catalunya tenen dret a l'ús de la forma normativament correcta en català de llurs noms i cognoms i a incloure la conjunció *i* entre els cognoms.
»2. Les persones interessades poden obtenir la constància de la forma normativament correcta en català de llurs noms i cognoms en el Registre Civil, qualsevol que en sigui la data de la imposició, per simple manifestació a la persona encarregada, amb aportació dels documents que n'acreditin la correcció lingüística, els quals s'han d'establir per reglament.
»3. Aquesta norma és aplicable als noms i als cognoms aranesos respecte a la normativa lingüística aranesa.»
A més, la disposició addicional quarta de la Llei 1/1998 estableix:
«La substitució dels noms i de les grafies normativament incorrectes per les correctes dels cognoms, establerta per l'article 19, es regeix pel procediment fixat per l'article 2 de la Llei de l'Estat 17/1977, de 4 de gener, sobre reforma de l'article 54 de la Llei del registre civil, o la normativa equivalent que la substitueixi.»

Quan es tracti de noms escrits en alfabetos diferents del llatí, cada llengua ha de tenir en compte el seu sistema d'adaptació gràfica d'aquests noms.² Per tant, en un text en català no s'ha de tenir en compte la forma adoptada pel castellà, sinó que cal transcriure o transliterar el nom de la llengua original al català. En la transliteració es tracta de donar l'equivalent gràfic de l'alfabet original en l'alfabet llatí. En canvi, la transcripció consisteix a reproduir amb els signes de l'alfabet de la llengua d'arribada, en el cas del català i el castellà l'alfabet llatí, la pronúncia de la llengua de partida. Els exemples que presentem són producte de la transcripció. Aquest sistema és més fàcil d'usar i de recordar que no pas la transliteració, per a la qual cal conèixer quin signe correspon al signe que cal substituir.

En català:	En castellà:
Borís Ieltsin	Boris Yeltsin
Anton Pàvlovitx Txèkhov	Antón Pávlovich Chéjov
Deng Xiaobing	Deng Xiaoping
Hafiz al-Assad	Hafez el Asad

Quan els cognoms van units per la conjunció copulativa, es reproduïxen tal com s'expressen en el text de partida.

En català:	En castellà:
un llibre de Miquel Martí i Pol	un libro de Miquel Martí i Pol
un text de Marcelino Menéndez y Pelayo	un texto de Marcelino Menéndez y Pelayo

2.2. Personatges històrics, contemporanis i de ficció

No obstant la recomanació enunciada per als casos generals, els noms de reis, monarques, prínceps, membres de cases sobiranes, dinasties, llinatges, sants, personatges bíblics i històrics, papes i personatges mitològics o literaris també tenen formes específiques en cada llengua. En aquests casos se segueix, doncs, el criteri de la tradició.

En català:	En castellà:
Carlemany	Carlomagno
Alexandre el Gran	Alejandro Magno
Martí l'Humà	Martín el Humano
els Trastàmara	los Trastámara
Joan Carles I	Juan Carlos I
Felip de Borbó i de Grècia	Felipe de Borbón y de Grecia
sant Ramon Nonat	san Ramón Nonato
Josué	Josué

2. Per al rus, vegeu la «Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català» de l'Institut d'Estudis Catalans a *Documents de la Secció Filològica. III*. Barcelona: 1996.

Calixt III
Aristòtil
Ramon Llull
la Ventafocs

Calixto III
Aristóteles
Raimundo Lulio
la Cenicienta

2.3. Variants dels noms

Els sobrenoms, renoms, pseudònims, renoms col·lectius, hipocorístics i altres variants dels noms no es tradueixen.

En català:

Los Tarantos
El Lute
el Caracremada
el Noi del Sucre
el Tonet
Perot lo Lladre
l'Escanyapobres
en Cesc
Ció
Pepe
Nando

En castellà:

los Tarantos
el Lute
El Caracremada
El Noi del Sucre
El Tonet
Perot lo Lladre
L'Escanyapobres
Cesc
Ció
Pepe
Nando

2.4. Designacions de càrrecs

Les designacions dels càrrecs es tradueixen.

En català:

el president del Govern
el cap del Servei de Contractació
la gerent d'Unidad Hermética, SA
la directora de l'INE
el síndic major de la Sindicatura
de Comptes
la consellera de Justícia
el ministre de Sanitat

En castellà:

el presidente del Gobierno
el jefe del Servicio de Contratación
la gerente de Unidad Hermética, SA
la directora del INE
el síndico mayor de la Sindicatura
de Cuentas
la consejera de Justicia
el ministro de Sanidad

En el cas que la denominació d'un mateix càrrec pugui correspondre a adscripcions orgàniques diferents, la persona que tradueix pot adoptar alguna mesura per evitar confusions, quan el context no sigui prou aclaridor, si no ho ha fet qui ha redactat el text. Per exemple, si ens trobem un cas com:

«En una entrevista a la directora general de Carreteres i al director general de Carreteres...»

En una traducció al castellà, es podria esmenar el que es considera un defecte de redacció. Per exemple:

«En una entrevista a la directora general de Carreteras de la Generalidad Valenciana y al director general de Carreteras de la Generalidad de Cataluña...»

2.5. Formes de tractament

El criteri general és traduir a la llengua d'arribada les formes de tractament o de designació genèrica de les persones que precedeixen els noms propis i les formes protocol·làries de tractament, tant si s'expressen de forma desplegada com abreujada.

En català:	En castellà:
el senyor Pedro García	don Pedro García el señor don Pedro García
Molt Honorable Senyor President	Muy Honorable Señor Presidente
Sa Altesa Reial, Felip de Borbó	Su Alteza Real, Don Felipe de Borbón
Il·lustríssima Senyora Presidenta	Ilustrísima Señora Presidenta
santa Eulàlia	santa Eulalia
sant Isidor de Sevilla	san Isidoro de Sevilla
mossèn Ballarín	padre o mosén Ballarín
fra Antoni	fray Antoni
Sra. Gorina	Sra. Gorina
Sra. Marina Costa Prat	D. ^a Marina Costa Prat Sra. D. ^a Marina Costa Prat
Il·lm. Sr. Antoni Abril	Ilmo. Sr. D. Antoni Abril

2.6. Noms propis d'animals

Els noms propis d'animals normalment no es tradueixen, llevat dels noms d'animals mitològics.

En català:	En castellà:
Guita	Guita
Dragui	Dragui
Rocinante	Rocinante
Platero	Platero
Pegàs (mitològic)	Pegaso (mitológico)
Cèrber (mitològic)	Cerbero (mitológico)

2.7. Noms de grups artístics

La designació específica, és a dir, el nom propi d'un grup artístic (teatral, musical, de dansa, de castells, etc.) no es tradueix.

En català:

Dagoll-Dagom

Els Comediants

Los Rebeldes

Els Pets

Sangtraït

Orquestra Simfònica del Vallès

Orquesta de RTVE

Companyia de Dansa

Gelabert-Azzopardi

Xiquets de Valls

En castellà:

Dagoll-Dagom

Els Comediants

Los Rebeldes

Els Pets

Sangtraït

Orquestra Simfònica del Vallès

Orquesta de RTVE

Companyia de Dansa

Gelabert-Azzopardi

Xiquets de Valls

3. Noms referits a coses

3.1. Noms d'institucions, entitats, empreses i organismes

3.1.1. Institucions i entitats públiques i els seus òrgans de gestió

El criteri general és traduir les designacions de les institucions i de les entitats dependents de l'Administració pública i les designacions dels seus òrgans de gestió, mantenint la màxima fidelitat semàntica respecte de l'original i la màxima proximitat entre els textos de partida i els d'arribada.

Per a aquest tipus de noms, els criteris de traducció més habituals són la traducció del nom pel seu equivalent lingüístic en la llengua d'arribada (*Departament de Cultura* per *Departamento de Cultura*) o bé pel seu equivalent funcional, és a dir, pel nom corresponent a l'organisme que fa les mateixes funcions o funcions semblants (*Departament de Cultura* per *Ministerio de Cultura*). La proximitat entre les dues llengües i la relació que mantenen els diferents organismes administratius fan que sigui recomanable traduir aquestes designacions pels seus equivalents lingüístics.

En català:	En castellà:
Generalitat de Catalunya	Generalidad de Cataluña o Generalitat de Catalunya ³
Diputació General d'Aragó	Diputación General de Aragón
Delegació d'Hisenda	Delegación de Hacienda
Escola d'Administració Pública de Catalunya	Escuela de Administración Pública de Cataluña
Capitania General	Capitanía General
Govern Civil de Barcelona	Gobierno Civil de Barcelona
Ajuntament de Cadis	Ayuntamiento de Cádiz
Universitat Complutense de Madrid	Universidad Complutense de Madrid

3. La forma *Generalidad* és la forma emprada habitualment en la versió castellana de textos oficials, com els textos i les lleis del Parlament de Catalunya, el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i els textos del Tribunal Constitucional. També està documentada com a equivalent castellà de les antigues corts catalanes i dels governs autònoms de Catalunya i València en obres lexicogràfiques (*Diccionario de la lengua española*, *Diccionario de uso del español* de María Moliner i *Gran enciclopedia Larousse*).

Per raons d'estil, també és habitual mantenir en català el nom de *Generalitat de Catalunya* en textos en castellà, com fan alguns mitjans de comunicació amb aquest nom i amb altres noms de departaments i organismes administratius.

Servei de Publicacions del Parlament de Catalunya	Servicio de Publicaciones del Parlamento de Cataluña
Hospitals Vall d'Hebron	Hospitales Vall d'Hebron
Hospital Duran i Reynals	Hospital Duran i Reynals
Hospital Prínceps d'Espanya	Hospital Príncipes de España
Hospital Dotze d'Octubre	Hospital Doce de Octubre
Regió Sanitària Costa de Ponent	Región Sanitaria Costa de Ponent
Gabinet de la Conselleria de Sanitat i Serveis Socials d'Andalusia	Gabinete de la Consejería de Sanidad y Servicios Sociales de Andalucía
Ministeri de l'Interior	Ministerio del Interior
Departament de Medi Ambient	Departamento de Medio Ambiente
Defensor del Poble (institució)	Defensor del Pueblo (institución)
Justícia d'Aragó (institució)	Justicia de Aragón (institución)
Prefectura ⁴ Provincial de Trànsit	Jefatura Provincial de Tráfico
Servei d'Assessorament Lingüístic	Servicio de Asesoramiento Lingüístico
Secció d'Actuació Administrativa	Sección de Actuación Administrativa
Negociat de Disciplina Urbanística	Negociado de Disciplina Urbanística

En cas que la denominació pugui correspondre a adscripcions orgàniques diferents, per evitar confusions, i si el context no és prou aclaridor, hi ha el recurs d'afegir la referència al territori o a l'organisme corresponent.

«L'acord entre la Direcció General de la Funció Pública de la Generalitat de Catalunya i la Direcció General de la Funció Pública de l'Estat permet...»

«El acuerdo entre la Dirección General de la Función Pública de la Generalidad de Cataluña y la Dirección General de la Función Pública del Estado permite...»

De fet, si partim del criteri que aquestes designacions es tradueixen, la possible ambigüïtat s'ha d'evitar en el procés de redacció i no únicament en la traducció.

No cal traduir les designacions d'institucions, entitats i organismes públics quan apareixen en forma de logotip d'una marca, sigui quin sigui el suport de comunicació (paper de carta, segell, vehicle, etc.), encara que aquests noms es tradueixin a l'interior d'un text.

4 . Atès que en català no disposem de l'equivalent lingüístic de *jefatura* creat a partir del mot *cap*, i tenint en compte que no es pot traduir aquest terme per un terme pròxim com ara *direcció* o *servei*, perquè a l'organigrama hi ha altres unitats de rang superior o inferior que tenen aquestes designacions (la *Prefectura Provincial de Trànsit* depèn de la *Direcció General de Trànsit*), la forma equivalent proposada i usada és *prefectura*. La persona que n'és responsable té el càrrec de *cap de la Prefectura Provincial de Trànsit*.

3.1.2. Entitats sense finalitat de lucre i institucions religioses

Tot i que només tinguin registrada la denominació en una llengua, la tendència general és traduir la designació de les entitats sense finalitat de lucre i de les institucions religioses, com, a la pràctica, ja fan moltes entitats en els seus escrits.

En català:	En castellà:
Biblioteca de Catalunya	Biblioteca de Cataluña
Reial Acadèmia Espanyola	Real Academia Española
Associació de Veïns del Poblenou	Asociación de Vecinos de El Poblenou
Ateneu Barcelonès	Ateneo Barcelonés
Fundació Miró	Fundación Miró
Museu del Prado	Museo del Prado
Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya	Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Filosofía y Letras y en Ciencias de Cataluña
Col·legi de Farmacèutics	Colegio de Farmacéuticos
Societat General d'Autors	Sociedad General de Autores
Agrupació Mútua del Comerç i de la Indústria	Agrupación Mutua del Comercio y de la Industria
Creu Roja	Cruz Roja
Metges sense Fronteres	Médicos sin Fronteras
Companyia de Jesús	Compañía de Jesús
Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús	Hospitalarias del Sagrado Corazón de Jesús

Tot i aquest criteri exposat, si es coneix la voluntat de l'entitat de ser designada només en una llengua, cal respectar-la.

3.1.3. Empreses i els seus òrgans de gestió

Els noms de les empreses responen a la voluntat expressa dels propietaris i, per tant, queden dins de l'esfera estrictament privada, com passa amb els noms de persona. És per això que, com a regla general, no s'han de traduir.

En català:	En castellà:
Filatures Jordà	Filatures Jordà
Dit i Fet, SA	Dit i Fet, SA
Industria Española del Aluminio	Industria Española del Aluminio
Laboratorios Esteve	Laboratorios Esteve

Túnels i Accessos
de Barcelona, SA

Sistema d'Emergències
Mèdiques, SA

Principal d'Edicions, SA

Túnels i Accessos
de Barcelona, SA

Sistema d'Emergències
Mèdiques, SA

Principal d'Edicions, SA

Si l'empresa usa una doble denominació —registrada o no—, s'ha de fer servir la forma fixada per l'empresa per a la llengua d'arribada. En general, les empreses públiques, empreses de serveis i entitats financeres adopten aquest criteri. Però sempre caldrà assegurar-se'n.

En català:

Caixa de Catalunya
Banc de la Petita i Mitjana Empresa
Hidroelèctrica de Catalunya
Aigües de Barcelona

En castellà:

Caja de Cataluña
Banco de la Pequeña y Mediana Empresa
Hidroeléctrica de Cataluña
Aguas de Barcelona

Els òrgans de gestió de les empreses, encara que el nom de l'empresa no tingui traducció, es tradueixen sempre.

En català:

Departament de Vendes
de Dit i Fet, SA

Àrea de Recursos Humans
d'Indústria Espanyola del Alumini

En castellà:

Departamento de Ventas
de Dit i Fet, SA

Área de Recursos Humanos
de Industria Española del Aluminio

No cal traduir els noms de les empreses quan apareixen en forma de logotip d'una marca, sigui quin sigui el suport de comunicació (paper de carta, vehicles, etc.), encara que aquests noms apareguin traduïts dins un text.

3.1.4. Partits polítics i organitzacions sindicals

Es considera que cal distingir l'ús social de l'ús oficial d'aquestes designacions. En el cas de l'ús oficial cal usar el nom registrat i no s'ha de traduir. Quan no sigui necessari usar la forma oficial, aquestes designacions es tradueixen.

En català:

Comissions Obreres

Unió General de Treballadors

Iniciativa per Catalunya

Partit Socialista Obrer Espanyol

Convergència Democràtica
de Catalunya

En castellà:

Comisiones Obreras

Unión General de Trabajadores

Iniciativa por Cataluña

Partido Socialista Obrero Español

Convergencia Democrática
de Cataluña

Hi ha noms, però, que només s'usen en la forma original.

En català:	En castellà:
Esquerra Republicana de Catalunya	Esquerra Republicana de Catalunya
Convergència i Unió (coalició)	Convergència i Unió (coalición)
Partido Colorado	Partido Colorado

3.1.5. Sigles i acrònims

Tant la sigla com l'acrònim tenen per finalitat la simplificació de denominacions completes d'empreses, organismes, publicacions, normes legals, etc. Per exemple: RENFE (Red Nacional de Ferrocarriles Españoles), OTAN (Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord), DGLC (*Diccionari general de la llengua catalana*), EAC (Estatut d'autonomia de Catalunya).

Com a criteri general, s'han de respectar les sigles i els acrònims que no s'han traduït, tant si la denominació completa oficial s'ha traduït com si no. De fet, no correspon a la persona que tradueix de fixar aquestes formes en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
CIRIT (Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica)	CIRIT (Comisión Interdepartamental de Investigación e Innovación Tecnológica)
INEM (Institut Nacional d'Ocupació)	INEM (Instituto Nacional de Empleo)

Si la traducció s'ha consolidat i ha generat una nova sigla, cal utilitzar la que correspon a la llengua d'arribada del text.

En català:	En castellà:
OAP (Organització per a l'Alliberament de Palestina)	OLP (Organización para la Liberación de Palestina)
EUA (Estats Units d'Amèrica)	EEUU (Estados Unidos de América)
PNB (Partit Nacionalista Basc)	PNV (Partido Nacionalista Vasco)

3.2. Esdeveniments històrics, culturals i festius

En general, la designació dels esdeveniments històrics, culturals o festius es tradueix.

En alguns casos, o bé per evitar ambigüitat (*Renaixença/Renacimiento*), o bé perquè el nom no té equivalent en la llengua d'arribada (*la Patum, les festes del Rocío, els Sanfermines*), aquestes designacions romanen invariables.

3.2.1. Festivitats cíviques, religioses i polítiques

Les designacions de festivitats cíviques, religioses i polítiques es tradueixen.

En català:	En castellà:
Nadal	Navidad
nit de Cap d'Any	Nochevieja
Divendres Sant	Viernes Santo
la revetlla de Sant Joan	la verbena de San Juan
l'Onze de Setembre	el Once de Septiembre
la Fira d'Abril	la Feria de Abril
la Fira de Sant Isidre	la Feria de San Isidro
la Puríssima	la Inmaculada Concepción

3.2.2. Fets històrics singulars

Les designacions de fets històrics singulars es tradueixen.

En català:	En castellà:
la Segona Guerra Mundial	la Segunda Guerra Mundial
la Guerra dels Segadors	la Guerra de los Segadores
el Dos de Maig	el Dos de Mayo

3.2.3. Moviments artístics i culturals

En general, es tradueix la designació dels moviments artístics i culturals.

En català:	En castellà:
el modernisme	el modernismo
el romànic	el románico
l'humanisme	el humanismo

Però:

la Renaixença	la Renaixença
---------------	---------------

3.2.4. Congressos, convencions, jornades i simposis

Sovint els congressos, convencions, jornades i simposis són certàmens multilingües i ja presenten la seva denominació en diverses llengües. Per aquest motiu, si la llengua d'arribada és una de les llengües oficials del certamen, cal usar la denominació del certamen en la llengua d'arribada del text.

Les designacions de conferències, ponències i discursos s'expressen en la llengua en què es faran o s'han fet. (Aquesta solució ens permet saber si caldran aparells de

traducció simultània, per exemple.) Aquest fet no treu que, si es considera necessari, hi pugui anar la traducció a continuació entre parèntesis.

«Les conferències “La modernidad del lenguaje” i “El discurs parlamentari” van ser presentades a Palma durant les Primeres Jornades de Pragmàtica.»

«Las conferencias “La modernidad del lenguaje” y “El discurs parlamentari” fueron presentadas en Palma durante las Primeras Jornadas de Pragmática.»

3.2.5. Premis i distincions

En general el criteri que se segueix és traduir els noms de premis i distincions.

En català:	En castellà:
Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya	Medalla de Oro de la Generalidad de Cataluña
Premi Nacional de Recerca Etnològica Joan Amades	Premio Nacional de Investigación Etnológica Joan Amades
Creu de Sant Jordi	Cruz de Sant Jordi
Premi Ramon Llull	Premio Ramon Llull
Copa d'Europa	Copa de Europa

3.3. Documentació oficial i disposicions normatives

Els títols de la documentació oficial i de les disposicions normatives es tradueixen sempre.

En català:	En castellà:
document nacional d'identitat	documento nacional de identidad
declaració de la renda	declaración de la renta
Llei orgànica del poder judicial	Ley orgánica del poder judicial
Llei 17/1985, de 23 de juliol, de la funció pública de l'Administració de la Generalitat	Ley 17/1985, de 23 de julio, de la función pública de la Administración de la Generalidad

En cas que el text legal pugui correspondre a adscripcions orgàniques diferents, per evitar ambigüitats, hi podem afegir la referència a l'Administració que emet el text. De fet, aquest criteri ja s'hauria d'haver adoptat en el procés de redacció.

«D'acord amb la Llei de la funció pública de l'Estat i la Llei de la funció pública de Catalunya...»

«De acuerdo con la Ley de la función pública del Estado y la Ley de la función pública de Cataluña...»

«Tal com disposen la Llei del sòl del Parlament de Catalunya i la Llei estatal del sòl...»

«Tal como disponen la Ley del suelo del Parlamento de Cataluña y la Ley estatal del suelo...»

També es tradueixen les citacions de fragments de textos legals. En aquest cas és convenient recórrer, si n'hi ha, a la versió traduïda d'aquests textos, o bé fer-ne una traducció literal.

3.4. Obres d'art i publicacions

3.4.1. Obres científiques, tècniques, literàries, teatrals, cinematogràfiques i cançons

Quan ens referim a una obra literària, de teatre, de cinema o a una cançó, ho fem a partir de la versió usada per qui ha redactat el text, amb independència que l'obra a què es fa referència hagi estat traduïda a la llengua d'arribada.

En català:

L'autora va quedar molt impressionada amb la lectura d'*El romancero gitano*.

Va assistir a la representació de *Mar i cel*.

En castellà:

La autora quedó muy impresionada con la lectura de *El romancero gitano*.

Asistió a la representación de *Mar i cel*.

En el cas de *Mar i cel* hi ha la versió castellana, però l'autor del text es refereix a la versió catalana d'aquesta obra; per tant, aquest títol no es tradueix en aquest context. En canvi, la persona que redacta un text sí que hauria de comprovar si existeix la versió de l'obra que cita en la llengua de redacció del text, llevat que es vulgui referir expressament a una versió concreta de l'obra.

3.4.2. Obres musicals

En general, no es tradueixen entre el català i el castellà els títols d'òperes i sarsueles, i es mantenen en la llengua originària, perquè hi ha tradició de no traduir-los (com tampoc no s'acostuma a traduir els textos d'aquestes obres).

No passa el mateix entre el català i altres llengües més allunyades com, per exemple, l'alemany: *La flauta màgica*, *Les noces de Figaro*, etc. Els títols es tradueixen, però no es tradueixen els textos de les obres. També és habitual expressar el títol en versió original i acompanyar-lo de la traducció entre parèntesis per facilitar-ne la comprensió: *Die Zauberflöte* (La flauta màgica), per exemple.

En català:

La fada

En castellà:

La fada

<i>Agamèmnon</i>	<i>Agamèmnon</i>
<i>La vida breve</i>	<i>La vida breve</i>
<i>Doña Francisquita</i>	<i>Doña Francisquita</i>
<i>Cançó d'amor i de guerra</i>	<i>Cançó d'amor i de guerra</i>

En canvi, sí que es tradueixen els títols de les peces musicals que tenen un nom format amb genèrics del tipus *sonata*, *concert*, *simfonia*, etc. i els apel·latius que reben algunes peces.

En català:	En castellà:
<i>Primera simfonia</i>	<i>Primera sinfonía</i>
<i>Concert per a clavicèmbal i cinc instruments</i>	<i>Concierto para clavicémbalo y cinco instrumentos</i>
<i>Patètica</i>	<i>Patética</i>
<i>Clar de lluna</i>	<i>Claro de luna</i>

Tampoc no es tradueixen els títols de les cançons si no se n'ha fet una versió en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
<i>Veles e vents</i>	<i>Veles e vents</i>
<i>Bon dia!</i>	<i>Bon día!</i>
<i>Cadillac solitario</i>	<i>Cadillac solitario</i>

3.4.3. Obres d'art

Els títols de les obres d'art (pintura, escultura, etc.), en general, es tradueixen.

En català:	En castellà:
<i>El desconsol</i>	<i>El desconsuelo</i>
<i>Tristos caminants</i>	<i>Tristes caminantes</i>
<i>Pablo vestit d'arlequí</i>	<i>Pablo vestido de arlequín</i>
<i>Els embriacs</i>	<i>Los borrachos</i>
<i>El bany del cavall</i>	<i>El baño del caballo</i>
<i>La vicaria</i>	<i>La vicaría</i>

No es tradueixen els noms d'obres d'art que no tenen un equivalent en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
<i>Els castellers (monument)</i>	<i>Els castellers</i>
<i>Las meninas</i>	<i>Las meninas</i>

3.4.4. Publicacions periòdiques

Els títols de les publicacions periòdiques no es tradueixen. Tampoc no es tradueixen les designacions de col·leccions ni de sèries de llibres, ni els títols d'articles de revistes.

En català:	En castellà:
<i>Avui</i>	<i>Avui</i>
<i>Serra d'Or</i>	<i>Serra d'Or</i>
<i>El Temps</i>	<i>El Temps</i>
<i>Muy Interesante</i>	<i>Muy Interesante</i>
«Criteris Lingüístics»	«Criteris Lingüístics»
«El Balanci»	«El Balanci»
«Manuales»	«Manuales»

En canvi, es poden traduir els títols dels diaris o butlletins oficials, de la mateixa manera que traduïm el nom de les institucions públiques de les quals són òrgans de difusió.

En català:	En castellà:
normes publicades al <i>Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya</i>	normas publicadas en el <i>Diario Oficial de la Generalidad de Cataluña</i>
normes publicades al <i>Butlletí Oficial de l'Estat</i>	normas publicadas en el <i>Boletín Oficial del Estado</i>
normes publicades al <i>Butlletí Oficial de la Província</i>	normas publicadas en el <i>Boletín Oficial de la Provincia</i>

Però, no cal traduir aquests títols si figuren a la capçalera de la publicació, encara que el contingut de la publicació s'editi en llengües diferents.

3.5. Noms de productes

3.5.1. Denominacions d'origen

Pel que fa a les denominacions oficials d'origen i de qualitat de productes alimentaris, se'n tradueix la denominació comuna i es manté invariable el topònim, llevat que tingui una forma tradicional en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
Pollastre de la Raça Prat	Pollo de la Raza Prat
Préssec de Pinyana	Melocotón de Pinyana
Musclos del Delta de l'Ebre	Mejillones del Delta del Ebro
Peix Blau de Tarragona	Pescado Azul de Tarragona
Pernil de Terol	Jamón de Teruel
Mató de Montserrat	Mató de Montserrat

A l'etiqueta del producte, convé que hi aparegui la forma oficial fixada en la llengua original: *Musclos del Delta de l'Ebre* o *Pollastre de la Raça Prat*, per exemple.

Pel que fa a l'etiquetatge de productes catalans que gaudeixen de denominació d'origen, comarcal o de qualitat i dels productes artesanals que es distribueixen en l'àmbit territorial de Catalunya, les dades que hi figuren han de ser en català, tal com disposa l'article 34 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

Quan un topònim és tractat com un nom comú, es tradueix si té forma equivalent en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
un jabugo excel·lent	un jabugo excelente
un priorat de primera	un priorato de primera
un xerès	un jerez
un manxego tendre o sec	un manchego tierno o seco

3.5.2. Marques registrades

Les marques registrades no es tradueixen.

En català:	En castellà:
Patufet	Patufet
Celler del Mas	Celler del Mas
La Bella Easo	La Bella Easo
El Lobo	El Lobo

Hi ha casos, però, en què per raons comercials la mateixa empresa propietària promou la traducció de les seves marques:

En català:	En castellà:
Llibreta Estrella	Libreta Estrella
«El Vaixell de Vapor»	«El Barco de Vapor»
Macpollastre	Macpollo

3.6. Noms propis d'objectes singulars

El nom propi dels objectes singulars, com els noms propis de persona, no es tradueix.

En català:	En castellà:
el Pi de les Tres Branques	el Pi de les Tres Branques
<i>Poll del Cel</i> (avió)	<i>Poll del Cel</i>
<i>Ciudad de Cádiz</i> (vaixell)	<i>Ciudad de Cádiz</i>
<i>Gavina</i> (barca)	<i>Gavina</i>

4. Noms referits a llocs

4.1. Consideracions legals

La toponímia és un element lingüístic particular. Per les seves característiques, a més de ser un element d'informació sobre la història dels llocs que anomena és l'element identificador bàsic dels territoris i serveix per acotar-los i definir-los. És per això que ha estat objecte d'un desenvolupament normatiu molt ampli i alhora molt complex. Així, els topònims poden ser analitzats com a elements amb valor cultural; també ho poden ser des d'un punt de vista polític, en la mesura que són els noms oficials d'un lloc, i a la vegada poden tenir un interès purament utilitari com el que es deriva de la fixació correcta dels límits d'una propietat en un registre o de la funció de guia per a la distribució de correspondència.

A les comunitats autònomes de l'àmbit lingüístic català la toponímia rep dos tractaments diferents. En primer lloc, hi ha el sistema establert per la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears⁵ i la Llei de política lingüística de Catalunya⁶ que fixa que l'única forma oficial dels topònims, tant del Principat com de les Illes, és la catalana i que aquestes denominacions són les úniques legals a tots els efectes, dins les respectives comunitats.⁷

5. Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears, article 14:

«1. Els topònims de les Illes Balears tenen com a única forma oficial la catalana.

»2. Correspon al Govern de la Comunitat Autònoma, d'acord amb l'assessorament de la Universitat de les Illes Balears, determinar els noms oficials dels municipis, territoris, nuclis de població, vies de comunicació interurbanes en general i topònims de la Comunitat Autònoma. Els noms de les vies urbanes han d'ésser determinats pels ajuntaments corresponents, també, amb l'assessorament esmentat donant preferència a la toponímia popular tradicional i als elements culturals autòctons.

»3. Aquestes denominacions són les legals a tots els efectes i la retolació ha de concordar amb elles. El Govern de la Comunitat Autònoma ha de reglamentar la normalització de la retolació pública, respectant, en tots els casos, les normes internacionals que l'Estat hagi subscript.»

6. Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística a Catalunya, article 18:

«1. Els topònims de Catalunya tenen com a única forma oficial la catalana, d'acord amb la normativa lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, excepte els de la Vall d'Aran, que tenen l'aranesa.

»2. La determinació de la denominació dels municipis i les comarques es regeix per la legislació de règim local.

»3. La determinació del nom de les vies urbanes i els nuclis de població de tota mena correspon als ajuntaments, i la dels altres topònims de Catalunya correspon al Govern de la Generalitat, incloses les vies interurbanes, sigui quina en sigui la dependència.

»4. Les denominacions a què es refereixen els apartats 2 i 3 són les legals a tots els efectes i la retolació s'hi ha d'acordar. Correspon al Govern de la Generalitat de reglamentar la normalització de la retolació pública, respectant en tots els casos les normes internacionals que han passat a formar part del dret intern.»

7. En el cas de Catalunya, cal remarcar l'excepció de la toponímia de la Vall d'Aran, que té com a única forma oficial l'aranesa (art. 18.1 de la Llei 1/1998).

Un altre plantejament totalment diferent és el fet a la Comunitat Valenciana, que, per motius històrics i sociolingüístics, preveu la possibilitat d'una denominació oficial bilingüe, a més de les monolingües en valencià, és a dir, català, o en castellà.⁸

Pel que fa al castellà, al marge de la normativa concreta que hagi pogut desplegar alguna comunitat autònoma, cal dir que la Llei de bases de règim local estableix que els topònims han de ser en castellà, llevat del cas de les comunitats autònomes amb llengua pròpia diferent del castellà, que els podran tenir en la llengua pròpia, en castellà o en totes dues llengües. A més, estableix que aquestes denominacions només tindran caràcter oficial quan s'inscriguin en el Registre d'Entitats Locals i es publiquin al *Butlletí Oficial de l'Estat*.⁹

Tot i l'esforç d'aquesta normativa per fixar quins són els topònims oficials, la legislació preveu, en alguns casos, la possibilitat d'emprar noms de lloc traduïts a altres llengües diferents de les que presenta la versió oficial. Aquestes excepcions s'apliquen a la retolació viària¹⁰ i a llibres de text o material escolar escrits en una llengua diferent de la llengua de la forma oficial del topònim a què ens referim.¹¹

8. Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià, article 15:

«3. Els municipis que tinguin denominació en les dues llengües de la Comunitat faran constar el seu nom en ambdues.

»4. Les denominacions adoptades pel Consell [...], i en la mesura que ho permeti el nom oficial, es retolaran en les dues llengües oficials.»

Decret 58/1992, de 13 d'abril, del Govern Valencià, pel qual es regula el procediment per a l'alteració dels noms dels municipis, article 1:

«3. La denominació del municipi podrà ser en castellà o en valencià, o en les dues llengües. Els municipis que tinguin denominació en les dues llengües hauran d'utilitzar el seu nom en forma bilingüe.»

9. Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local, article 14:

«1. Els canvis de denominació dels municipis només tindran caràcter oficial quan s'inscriguin en un registre creat per l'Administració de l'Estat per a la inscripció de totes les entitats a les quals es refereix aquesta Llei i es publiquin al *Butlletí Oficial de l'Estat*.

»2. La denominació dels municipis podrà ser, a tots els efectes, en castellà, en qualsevol altra llengua espanyola oficial a cada comunitat autònoma, o en ambdues.»

Reial decret 382/1986, de 10 de febrer, pel qual es crea, organitza i regula el funcionament del Registre d'Entitats Locals. Modificat pel Reial decret 1499/1990, de 23 de novembre.

Ordre de 3 de juny de 1986 del Ministeri d'Administració Territorial, per la qual es desplega el Reial decret 382/1986, de 10 de febrer, pel qual es crea, organitza i regula el funcionament del Registre d'Entitats Locals.

10. Decret de la Generalitat de Catalunya 78/1991, de 8 d'abril, sobre l'ús de la toponímia, article 2:

«2. Quan en la retolació de les vies urbanes o interurbanes s'indiqui la direcció cap a un lloc de fora de Catalunya, el topònim corresponent ha de figurar en català si té una forma tradicional en aquesta llengua, sens perjudici que pugui figurar també en altres llengües. A la Vall d'Aran, aquesta norma s'ha d'aplicar referida a l'aranès en el lloc del català.»

11. Decret de la Generalitat de Catalunya 78/1991, de 8 d'abril, sobre l'ús de la toponímia, article 5:

«No es pot autoritzar administrativament l'ús de llibres de text i de material didàctic destinat a les escoles de Catalunya si els topònims de Catalunya no consten en la seva forma oficial, sens perjudici que quan la llengua utilitzada en el llibre o el material no sigui la llengua oficial del topònim, aquest pugui fer-se constar també en la forma tradicional de la llengua vehicular, si en té.»

També cal citar en aquest sentit la disposició addicional 1 de la Llei 2/1992, de 28 de febrer, per la qual passen a denominar-se Girona i Lleida les províncies de Gerona i Llérida, que estableix: «En els llibres de text i material didàctic i en uns altres usos no oficials, quan la llengua que s'utilitzi sigui el castellà, el topònim corresponent podrà designar-se en aquesta llengua.»

Totes les llengües tenen una tendència natural a adaptar a la seva fonètica i a la seva morfologia els mots provinents d'altres llengües que hi arrelen, entre els quals els topònims no són una excepció. Aquest fenomen d'adaptació és el que dona lloc a exotopònims (noms de lloc usats per una llengua determinada per referir-se a un territori situat fora de la seva àrea lingüística).

En aquest capítol, anirem desglossant les característiques de l'ús d'aquests exotopònims en els textos. Cal, de tota manera, insistir en quatre aspectes bàsics.

El primer és que no hem d'oblidar que tot i que són formes d'ús normal no són oficials.

En segon lloc, hem de tenir en compte que el criteri bàsic per a l'ús d'aquestes formes és que tinguin tradició en la llengua d'arribada.

En tercer lloc, cal remarcar que en el cas de topònims que no tenen un equivalent tradicional, hem de partir de la forma original d'aquest i no fer servir ni adaptar formes provinents d'altres llengües, com tantes vegades s'ha fet amb els topònims catalans que, a partir de la seva forma castellana, s'han donat a conèixer arreu del món.

Finalment, hem de tenir present el que podríem anomenar «criteri de territorialitat», aplicat, d'una manera natural, pels parlants i que consisteix a traduir topònims forans, seguint un criteri internacional, però a mantenir una certa actitud de resistència a l'hora de traduir els propis —segurament pel valor simbòlic que té la toponímia— quan s'utilitza una llengua diferent de la pròpia. Aquest fenomen explica fets com la tendència de la premsa feta a Catalunya en castellà a mantenir els topònims catalans en la seva forma oficial.

Per acabar aquestes consideracions, volem recordar que els criteris que s'exposen tot seguit s'han d'aplicar sens perjudici del que disposa el Decret 78/1991, sobre l'ús de la toponímia. Així, en tots els textos oficials i en els textos no oficials, com els mapes, rètols, etiquetes o documents mercantils, cal usar la forma oficial i legal del topònim.

4.2. Noms de poblacions

Només es tradueixen en textos no oficials els noms de població que tenen una forma tradicional en la llengua d'arribada.

En català:

Oscà
Lleida
Còrdova

En castellà:

Huesca
Lérida
Córdoba

Pel que fa a la tradició de les formes castellanes dels topònims catalans, cal fer les consideracions que tot seguit es detallen. La situació històrica recent fa que fàcilment es pugui afirmar que la major part dels topònims referits a poblacions catalanes tenen una forma, si no tradicional, sí com a mínim documentada en castellà, bé basada en la traducció (*San Baudilio*), bé basada en l'adaptació fonètica i ortogràfica (*Cañellas*)

o en tots dos aspectes alhora (*La Seo de Urgel*). De tota manera, i atès que aquest fet és degut a una situació sociolingüística desfavorable per al català, cal restringir-lo als casos com les capitals de província i a *Maó/Mahón*, que sí que tenen tradició.

Pel que fa a la traducció al català dels noms de poblacions en castellà, es tradueixen els noms de les capitals de província espanyoles, de les poblacions limítrofes amb l'àrea lingüística catalana i d'alguna capital llatinoamericana amb nom tradicional en català.

En català:	En castellà:
Bogotà	Bogotá
Ciutat de Mèxic	Ciudad de México
Cadís	Cádiz
Lleó	León
Montsó	Monzón
Barbastre	Barbastro

4.2.1. Documentació oficial

En tots els documents oficials d'estructura fixa —encara que estiguin redactats només en castellà— en què el topònim figuri com una dada variable que cal fer constar, com són, per exemple, el passaport, el document nacional d'identitat, el permís de conducció, la documentació d'un vehicle o qualsevol document anàleg, hi ha de figurar exclusivament el topònim en la seva forma oficial, amb independència del lloc d'expedició.

4.2.2. Senyalització viària

Pel que fa a la senyalització viària, d'acord amb el Decret 78/1991, del Govern de la Generalitat, sobre l'ús de la toponímia, els topònims s'escriuen en la forma tradicional de la llengua del lloc on es troba situat el rètol, encara que aquest indiqui poblacions d'unes altres àrees lingüístiques, sens perjudici que en aquest darrer cas també es pugui usar la forma oficial del topònim. (Vegeu la nota 10.)

Sortint de Lleida cap a l'Aragó:	Venint de Saragossa cap a Catalunya:
Saragossa (en territori català)	Lérida (en territori aragonès)

4.3. Divisions territorials i accidents geogràfics

4.3.1. Estats, nacions i regions

En general, els noms de tots els estats, nacions, comunitats autònomes, regions naturals o divisions administratives de caràcter regional van en la llengua del text i, per tant, són susceptibles de ser traduïts perquè majoritàriament tenen una forma tradicional en la llengua d'arribada.

Si es tracta d'estats de formació recent amb noms escrits en alfabet diferents del llatí, cal limitar-se a fer una adaptació del nom original a la grafia de la llengua d'arribada, com hem dit en el cas dels noms propis de persona.

En català:	En castellà:
Catalunya	Cataluña
Espanya	España
Colòmbia	Colombia
Patagònia	Patagonia
Veneçuela	Venezuela
Xile	Chile
Castella	Castilla
Txetxènia	Chechenia

Per les seves característiques especials, s'inclou la Vall d'Aran en aquest apartat.

En aranès:	En català:	En castellà:
era Val d'Aran	la Vall d'Aran	el Valle de Arán

4.3.2. Comarques i petites regions naturals

No es tradueixen, en canvi, les divisions infraregionals com els noms de comarques o petites regions naturals.

En català:	En castellà:
el Baix Llobregat	El Baix Llobregat
l'Empordà	L'Empordà
Hoya de Baza	Hoya de Baza
Cinco Villas	Cinco Villas
El Bierzo	El Bierzo
el Lluçanès	El Lluçanès
Costa de Ponent (divisió administrativa menor)	Costa de Ponent

Són una excepció d'aquesta regla alguns noms de comarca que tenen tradició en català, com són ara *la Manxa* o *els Monegres* i les comarques de la zona de parla castellana del País Valencià: *l'Alt Millars*, *l'Alt Palància*, *el Racó*, *els Serrans*, *la Plana d'Utiel*, *la Vall de Cofrents*, *l'Alt Vinalopò*, etc.

4.3.3. Accidents geogràfics

Pel que fa als accidents geogràfics, caldrà distingir entre toponímia major i toponímia menor. Quant a la toponímia major, es pot traduir, sempre que hi hagi tradició, tant la part genèrica (riu, mar, etc.) com la part denotativa del topònim (nom propi).

En català:	En castellà:
riu Ebre	río Ebro
mar Mediterrània	mar Mediterráneo
mar Cantàbric	mar Cantábrico
Pirineus	Pirineos

En el cas que el genèric estigui toponimitzat, és a dir, que hagi esdevingut part específica del nom propi perquè hi està estretament relacionat, no es tradueix.

En català:	En castellà:
aiguamolls de l'Empordà	Aiguamolls de l'Empordà
Marismas del Guadalquivir	marismas del Guadalquivir
Tablas de Daimiel	Tablas de Daimiel
mola de Colldejou	Mola de Colldejou (macizo)
els Ports de Tortosa	Els Ports de Tortosa

Pel que fa a la toponímia menor, només es tradueix la part genèrica del topònim.

En català:	En castellà:
el torrent dels Caganells	el torrente de Els Caganells
la platja d'El Sardinero	la playa del Sardinero
la platja del Perelló	la playa de El Perelló

4.3.4. Cursos d'aigua de gènere femení

Els hidrònims, noms de cursos d'aigua (rius, rieres, etc.), presenten un aspecte particular quan fan referència a rius. En català hi ha noms de rius femenins i n'hi ha de masculins, mentre que el castellà només en té de masculins. Així, els noms de rius catalans amb forma femenina en un text en castellà passen a ser masculins.

En català:	En castellà:
la Muga	el Muga
la Tordera	el Tordera

A l'hora de traduir noms de rius del castellà al català cal mantenir sistemàticament el gènere masculí, ja que els hidrònims femenins en català són fruit de circumstàncies etimològiques particulars de cada cas que no es poden convertir en normes generals.

4.4. Toponímia urbana

4.4.1. Vies públiques i barris

A l'hora de traduir el nom complet d'una via urbana o d'un barri del català al castellà o viceversa es tradueix només la forma genèrica i es manté la part específica en la forma oficial aprovada per l'ajuntament corresponent, fins i tot en els casos que aquesta

forma específica tingui una forma tradicional en la llengua d'arribada. Recordem, però, que en un rètol d'una via pública i en els altres casos que abraça el Decret 78/1991, sobre l'ús de la toponímia, no ha d'aparèixer mai la forma traduïda; hi ha de constar la forma oficial.

En català:	En castellà:
el carrer de Cavallers (Tarragona)	la calle de Cavallers (Tarragona)
el carrer de Raimundo Lulio (Madrid)	la calle de Raimundo Lulio (Madrid)
la plaça de Castella (Barcelona)	la plaza de Castella (Barcelona)
el barri de Sant Narcís (Girona)	el barrio de Sant Narcís (Girona)
el barri de Santa Cruz (Sevilla)	el barrio de Santa Cruz (Sevilla)
l'Eixample (Barcelona)	L'Eixample (Barcelona)
avinguda Diagonal	avenida Diagonal
carrer Gran	calle Gran
plaça Mayor	plaza Mayor

En canvi, no es tradueixen els genèrics de vies públiques que no són freqüents:

En català:	En castellà:
la travessera de les Corts	la Travessera de les Corts
el pla de l'Ós	el Pla de l'Ós
la Carrera de San Jerónimo	la carrera de San Jerónimo
la Glorieta Puerta de Toledo	la glorieta Puerta de Toledo

4.4.2. Creació de toponímia urbana en català

Per als noms nous de vies urbanes en català que continguin exotopònims, convé seguir els criteris de tradició que ja s'han exposat. Per tant, cal adoptar la forma tradicional del topònim en català, si en té. Altrament, caldrà adoptar la forma originària.

Així tindrem:

carrer de Veneçuela (forma adaptada)
plaça d'El Bierzo (forma originària)
plaça de Castella (forma adaptada)

4.4.3. Llocs característics i monuments

Hi ha molts llocs que per la seva transcendència històrica o la seva qualitat artística han destacat i han convertit els seus noms en universals. El problema és que ho han fet de manera diversa i, així com tenim la *plaça Roja* de Moscou, els *Camps Elisis* de París o la *Cinquena Avinguda* de Nova York, tenim el *Central Park* de la mateixa ciutat

o la *Fontana di Trevi* a Roma. En aquest cas ens haurem de guiar per criteris de tradició, difícils d'establir amb caràcter general.

En català:	En castellà:
Sagrada Família	Sagrada Familia
Torre dels Escipions	Torre de los Escipiones
Santes Creus (monestir)	Santes Creus
el Born (antic mercat central)	El Born
Anella Olímpica	Anillo Olímpico
la Pedrera	La Pedrera
La Giralda	la Giralda
La Torre del Oro	la Torre del Oro

4.5. Topònims inclosos en noms d'entitats

Quan es tracta d'organismes oficials que contenen topònims en la seva denominació, es tradueixen si tenen tradició en la llengua d'arribada.

En català:	En castellà:
la Junta d'Andalusia	la Junta de Andalucía
la Generalitat de Catalunya	la Generalidad de Cataluña
el Centre Penitenciari Ponent	el Centro Penitenciario Ponent

No cal adoptar aquest criteri si el topònim apareix en forma de logotip d'una marca o de qualsevol altra imatge gràfica. En aquests casos el topònim pot aparèixer en la seva forma oficial.

En el cas de clubs o societats de caràcter esportiu, no es tradueix el topònim quan apareix en la designació completa, encara que tingui una forma tradicional adaptada a la llengua d'arribada. En canvi, sí que es tradueix quan el topònim s'usa sol com a designació incompleta del club esportiu.

En català:	En castellà:
Unió Esportiva Lleida	Unió Esportiva Lleida
RCD Zaragoza	RCD Zaragoza

Però:

el Saragossa	el Zaragoza
l'Alcoià	el Alcoyano

4.6. L'article i els topònims

Pel que fa als articles que formen part d'aquests noms de lloc, cal tractar-los de manera diferent segons si es tracta d'una forma amb tradició i, per tant, traduïda, o d'una forma que es manté en la llengua original.

En el cas que el topònim tingui una forma tradicional en la llengua d'arribada o que l'article hi aparegui per raons sintàctiques (riu Llobregat - el Llobregat, per exemple), l'article segueix els criteris de la llengua d'arribada.

En català:

l'Havana
volaven pels Pirineus
va travessar l'Ebre

En castellà:

La Habana
volaban por los Pirineos
cruzó el Ebro

Contràriament, en el cas que el topònim no tingui una forma tradicional en la llengua d'arribada, l'article originari que forma part del topònim es tracta com una part inalterable del topònim i s'escriu sempre en majúscula.

En català:

recorregut per l'Empordà
aeroport del Prat de Llobregat
venim d'El Bierzo
viuen a Las Batuecas
carrer de l'Anoia
visita als Ports de Tortosa
carrer de Los Infantes de Lara

En castellà:

recorrido por L'Empordà
aeropuerto de El Prat de Llobregat
venimos de El Bierzo
viven en Las Batuecas
calle de L'Anoia
visita a Els Ports de Tortosa
calle de los Infantes de Lara